ئەمریکا و ئەنفال

نووسینی: سەمانسا پاوەر
وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: بەختیار کەریم

بەشی دەیەم

لە کۆبوونەوەیەکدا لە ساڵی 1987، ئەلمەجید بە جاشێکی وت: "ناتوانم گوندەکەت وێران نەکەم...بە کیمیایی لێیدەدەم. ئەوجا تۆ و خێزانەکەت دەمرن."
سەمانسا پاوەر لەم کتێبەدا

جینۆساید

لەپاش مارسی 1988 و ئاشنابوون بە هەڵەبجە، گاڵبرێس بەردەوام چاودێریی هەواڵە خراپەکانی دەکرد کە لە باکوری عیراقەوە دەگەیشتن. هیچ گومانێک نەبوو کە کردارەکانی ئەم دواییەی سەدام پێشنیاری دڕندایەتییەکیان دەکرد کە نیازی خراپی هەبوو بەرامبەر بە گەلی کورد. خاپوورکردنی گوندە کوردییەکان، بێسەروشوێنکردنی بەربڵاوی پیاوی کورد (لەگەڵ ئەگەری کوشتن) و هێرشە کیمیاییە ئاشکرا و بەردەوامەکانی سەدام. گاڵبرێس دەستیکرد بە لێپێچینەوە دەربارەی ئەوەی کە ئایا سەدام جینۆساید ئەنجام دەدات.

گاڵبرێس هەندێک لۆجیکی ناوەکیی لە بەشەکانی کەمپەینەکەی سەدامدا بەدیکرد. لەو بڕوایەدا بوو کە دیکتاتۆری عیراقی هێزی تەواوی سوپاکەی بەکاردەهێنێت، لە کاتێکدا کە دەزانێت شاڵاوی بەتینتر بۆ سەر کورد، لە دڵسۆزی سوپاکەی دڵنیای دەکات و ڕێگەدەدات کە ئابوری ناوخۆ چالاک بکات.

لە سەردانەکەی ساڵی 1987ی گاڵبرێس بۆ عێراق گوندی وای بینی خاپوورکرابوون، کە ئێجگار دووربوون لە سنووری هەستیاری ئێرانەوە. دەشیزانی کە ژن و منداڵیش دەبن بە تۆڕەکانی ئەلیمەجیدەوە. هەموو کورد لە گوندەکانی کوردستان، لەژێر هەڕەشەدا بوون، بەدەر لە لایەنگریی سیاسییان. دڵسۆزیی بۆ ڕژێمی بەغداد هیچ پارێزگارییەکی دەستەبەر نەدەکرد، وەک جاشە کوردەکان، ئەوانەی کە کاریان بۆ حکومەتی عێراق دەکرد، بۆیان دەرکەوت. لە کۆبوونەوەیەکدا لە ساڵی 1987، ئەلیمەجید بە جاشێکی وت: "ناتوانم گوندەکەت وێران نەکەم...بە کیمیایی لێیدەدەم. ئەوجا تۆ و خێزانەکەت دەمرن."

بەڵام لەگەڵ هێرشی مانگی هەشتی سەدامدا، کە پاش شەڕی ئێران دەستیپێکرد، گومانە بەدەکانی گاڵبرێس دروست دەرچوون. لە 28ی 8ی 1988دا لە کۆتایی هەفتەدا کە یادی ڕۆژی کرێکاران بوو، کاتێک گاڵبرێس لە (ڤێرمۆنت) پشووی دەدا، راپۆرتێکی نیویۆرک تایمزی بەرچاوکەوت کە لە لاپەڕە پانزەدا نێژرابوو. راپۆرتەکە بە ناونیشانی: "بانگەشەی هێرشی زیاتری کیمیایی،" باسی ئەو کوردە عێراقییانەی دەکرد کە بۆ ناو خاکی تورکیا هەڵهاتوون و بانگەشەی بەکارهاتنی چەکی کیمیایی دەکەن. گاڵبریس ئەژنۆی شکا، کاتێک دیمەنی ژیانی خاپوورکراوی کورد ڕژانەوە مێشکیەوە. هەمان ئەو شەست و سێ وشەیەی دووبارە و دەبارە خویندەوە، ئەو هەواڵانەی هەڵدەگووشی کە لەوانەیە کەوتبنە نێوان دێڕەکانەوە.

گاڵبرێس، دڵنیابوو کە راپۆرتەکانی هێرشی کیمیایی ڕاستن. ئەگەرچی نەیدەتوانی بە دروستی فراوانیی ئەو شاڵاوە دڕندانەیەی گازباران، کوشتن و ڕاگواستنی بەردەوام بزانێت، بەڵام بڕوای وابوو کە ڕژێمی سەدام نیازی لەناوبردنی کوردەکانی عێراقی هەیە. واتا دۆزەکە جینۆساید بوو.

> ئەوە تەنها یەکێک بوو لەو ساتانەی ددانپیانان. من دەمزانی کە ڕاستە...دەمزانی کە هەرگیز ناتوانین بەتەواوی دڵنیابین کە سەدام دەیویست کورد لەناوبەرێت، بەڵام هەرگیزیش لەوە زیاتر دڵنیا نابین.

جیاواز لە تەماشاکەرانی کەمبۆدیا لە کۆتایی حەفتاکان یان لە زۆربەی ئەوانی لەو کاتەدا لە واشنگتۆن چاودێری عێراقیان دەکرد ، گاڵبرێس دەیزانی کە بەپێی جاڕنامەی جینۆساید، نیازی (intention) لەناوبردنی دوا کوردی عێراقی شتێکی پێویست نییە. کارکردنی بۆ سێناتۆر پێڵ، یەکێک لە هاوکارانی (پرۆکسمایەر) بۆ هاندانی ئەمریکا بۆ مۆرکردنی جاڕنامەکە، گاڵبرێس لە زۆربەی ئەو بیمانایانەی یاسا تێگەیشتبوو دەربارەی چەمکی "لەناوبردن". نووسینەکانی (لیمکین)ی خویندبووەوە لەگەڵ مێژووی داڕشتنی جاڕنامەی جینۆساید، دەشیزانی کە پێویست ناکات تاوانبارێک تاوانی گەورە، لە چەشنی هۆڵۆکۆست ئەنجام بدات، بۆ ئەوەی بە جینۆساید تاوانبار بکرێت. کاتێگۆرییەکانی جینۆساید زۆر بەنرخبوون، چونکە ڕاڤەی نیازی بەردەوام و تایبەت دەکات، لەکاتێکدا هۆڵۆکۆست باس لە ساتێکی دڕندانە دەکات کە ڕوویداوە. گالبرێس دەڵێت: "ئەم شتانە دەگۆڕێن. هیتلەر، کاتێک دەسەڵاتی گرتە دەست لە ساڵی 1933، پلانی نەبوو کە هەموو جولەکەکانی ئەوروپا لەناوبەرێت. شەیتان شەیتان دروست دەکات." هەردووک سەدام و هیتلەر ئایدۆلۆگی فاشیست بوون، ئامانجیان لەناوبردنی ئەو گروپانە بوو کە ڕقیان لێیان بوو، یان بەپێی بڕوای خۆیان، هەڕەشە بوون. بێگومان نیازەکانی سەدام سنووردارتر بوون لەوانەی هیتلەر. تەنها کوردەکانی "ناوچە حەرامکراوەکان" کە تا ئەو کاتە دەستنیشان کرابوون بۆ لەناوبردن. بەڵام گاڵبرێس بڕوای وابوو کە ئەو ملیۆن یان زیاترەی کوردی بەغدادیش لە داهاتوودا دەکرێنە ئامانج: "لەکاتیکدا کە شاڵاوەکانی لەناوبردن لەناوچە گوندنشینەکانی کوردستان و شارە بچوکەکاندا چڕکراونەتەوە، من هزرم دەکرد کە لۆجیکی ئەم پرۆگرامە لەوانەیە بە لەناوبردنی کۆی کوردی عێراق کۆتایی بێت."

گاڵبرێس بەپەلە خۆی گەیاندەوە واشنگتۆن، تا کۆنگرێس لە دۆزەکە ئاگادار بکاتەوە. زانیارییەکی زۆری هەبوو دەربارەی یاساکەی لێمکین، بەڵام هیچی ئەتۆی دەربارەی لۆبیکردن نەدەزانی. سەرەڕای ئەوەش گاڵبرێس لەماوەی چەند ڕۆژێکدا، دەقێکی نوێی داڕشت و دەستیکرد بە چڕکردنەوەی هەوڵەکانی بۆ کردنی بە یاسا، بە بەکارهێنانی هەموو داناییەکانی لێمکینی پۆڵەندی.

مافی کۆپیکردنی ئەم بەرهەمە بۆ ماڵپەڕی دەنگەکان و وەرگێڕ پارێزراوە. بۆ پەیوەندیی:

ماڵپەڕی دەنگەکان:
dangakan@yahoo.ca
goran@dengekan.com

وەرگێڕ:
bakhtyarkarim@hotmail.com